

WAKE-UP!

SAMODZIELNIK

TEKST: Magdalena Sambor Reichardt

WSPÓŁPRACA: Maria Buchelt, Wiesława Piećko, Beata Rauch, Falko Reichardt

OPRAWA GRAFICZNA I SKŁAD: Agnieszka Zielińska-Świąderska / FufuDesign

DRUK: Graphic House

REALIZATORZY:

Fundacja Bonin, Fundacja Międzynarodowe Centrum Studiów i Spotkań im. Dietricha

Bonhoeffera, Schloß Trebnitz Bildungs- und Begegnungszentrum e.V., agitPolska e.V., Richter

ZDJĘCIA i FILMY: uczestnicy projektu „Wake -up!” oraz Agnieszka Kokowska, Wiesława Piećko,

Barbara Zapolska-Łodej, Karolina Karwan, Krzysztof Kowalski

**Specjalne podziękowania dla całego zespołu prowadzącego spotkanie
oraz Kamila Bednarka i jego Bandu a także studentów Łódzkiej Filmówki.**

SPIS TREŚCI

Przedmowa / 4

Wprowadzenie / 5

I. PEDAGOGIKA WOLNOŚCI / 6

1. Szacunek, akceptacja, uważność / 6

2. Dobrowolność uczestnictwa / 6

3. Partycypacja i samoorganizacja / 7

4. Porzucenie myślenia programem / 9

5. Połączenie procesu grupowego i indywidualnego wsparcia / 9

6. Fokus na różnorodność / 12

7. Wspieranie wolnościowego myślenia uwolnienie marzeń / 12

8. Uznanie zmienności reguł / 12

9. Zastosowanie konsensualnych metod podejmowania decyzji / 14

10. Kultura sporu / 16

11. Oswajanie przestrzeni indywidualnej, grupowej i publicznej / 17

12. Rezygnacja z pośpiechu, celebrowanie momentu / 17

II. TYPY EDUKACJI / 18

III. PROPONOWANE METODY EDUKACJI POZAFORMALNEJ / 23

1. Powiem Ci, kim jesteś / 25

2. Tarcza sprawczości / 26

3. Magic moment / 30

4. Nici / 32

5. Chciejski Poradnik Wiejski / 36

6. Karta Europy / 40

7. Śledztwo historyczne / 43

8. Ekspedycja historyczna / 45

9. Mity z okolicy / 47

10. LARP / live action role-playing / 49

11. Akcja kulinarna / 52

12. Ścieżka tematyczna / 56

13. Wywiady wzajemne / 59

14. Komplementy / 61

15. Zatrzymane w kadrze / 63

16. Zapałka / 65

Zakończenie / 67

Bibliografia / 68

PRZEDMOWA

Z radością oddajemy do rąk Państwa **„SAMODZIELNIK”** powstały w czasie dwuletniego projektu „Wake-up !” zrealizowanego w ramach programu Erasmus+. To autorski, „samodzielny”, żarliwy zapis koncepcji pedagogiki wolności wynikającej z dwudziestoletniego doświadczenia, pasji i przekonań Magdaleny Sambor Reichardt oraz Falko Reichardt , największych znanych mi orędowników edukacji pozaformalnej.

„Uczymy się przez całe życie” – kolejnym fantastycznym dowodem są przeżycia nas wszystkich zaangażowanych w „Wake-up!”.

Nie tylko młodzieży, ale jak szybko się okazało, wszystkich osób w jakikolwiek sposób związanych z tym projektem. I pewnie każdy mógłby, jak nasi młodzi uczestnicy wymian, przedstawić swoją opowieść – jedno wiem – nasze emocje nie kłamią. Część z tych wzruszeń dojrzyicie Państwo w zdjęciach i filmach zamieszczonych w „Samodzielniku”, powstałych pod profesjonalną opieką Agnieszki Kokowskiej i Krzysztofa Kowalskiego, a także dzięki pomocy studentów Katedry Filmu Animowanego i Efektów Specjalnych Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, TV i Teatralnej im. L. Schillera w Łodzi pod kierunkiem prof. Krzysztofa Rynkiewicza oraz prof. Janusza Tylmana. A część wycytacie w tekście, w osobistym tonie opisów metod edukacji pozaformalnej.

Ten styl „SAMODZIELNIKA” wyniknął z podstawowego założenia, że – pisząc go, zapraszamy do rozmowy m. in. panie ze świetlic wiejskich Wysiedla, Zagórzyc, Zajeziera czy Prusinowa. To znajomość z paniami Bożenką, Beatą, Ireną czy Marzeną ośmieliła nas do zachowania języka, którego używaliśmy przez dwa lata tej fantastycznej eskapady. Bardzo chcielibyśmy, żeby już sama nazwa „SAMODZIELNIK” zachęcała do indywidualnego studiowania i mamy nadzieję, że zaprzyjaźnią się Państwo z zawartą w nim koncepcją pracy z młodzieżą, dziećmi i dorosłymi. „SAMODZIELNIK” nie powstałby bez zaangażowania wszystkich młodych uczestników projektu z terenów Łobza i Berlina, bezgranicznego oddania zespołu prowadzącego grupę podczas dwukrotnych wymian, życzliwości przedstawicieli organizacji samorządowych i władarzy ziemi łobeskiej, ogromnego wsparcia naszych partnerów projektowych i najwspanialszych na świecie współpracowników i wolontariuszy Fundacji Bonin.

Ufam, że „Wake-up!” jest zaczynem przygody, jaki przyjazna Gmina Łobez rozpoczęła z edukacją pozaformalną.

Wiesława Piecko – prezes Fundacji Bonin

WPROWADZENIE

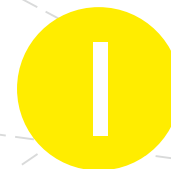
Miło nam, że sięgnęli Państwo po „SAMODZIELNIK” – publikację, której podstawą jest ponaddwudziestoletnie doświadczenie organizacji partnerskich z różnych krajów w pracy z młodzieżą, zdobyte podczas projektów międzykulturowych, nieustannego poszukiwania dróg osobistego rozwoju i metod pracy z grupami.

„SAMODZIELNIK” powstał we współpracy wielu osób w różnym wieku, którzy byli gotowi eksperymentować, wnieść potencjał swoich idei i wartości, podzielić się doświadczeniem oraz informacją zwrotną. Jest próbą podzielenia się przemyśleniami na temat warunków odczuwania mocy. Podczas badań nad literaturą w tym zakresie nie opuszczało nas przekonanie, że świat podlega nieustannym, coraz szybszym zmianom. Wspólnie z młodzieżą staraliśmy się działać na rzecz takiej zmiany, której efektem jest polepszenie relacji między ludźmi, poruszanie obywatelskiej aktywności i odpowiedzialności, poprawa przestrzeni osobistej i publicznej oraz indywidualne i wspólnotowe poczucie sprawstwa.

Publikacja ta powstała w trakcie dwuletniego projektu pn. „Wake-up! Intensyfikacja edukacji pozaformalnej młodzieży w Gminie Łobez poprzez strategiczne partnerstwa międzynarodowe” zrealizowanego przez Fundację Bonin wspólnie z Międzynarodowym Centrum Studiów i Spotkań im. Dietricha Bonhoeffera w Szczecinie, Schloß Trebnitz – Bildungs – und Begegnungsstätte e.V., holenderskim stowarzyszeniem Richter i berlińskim stowarzyszeniem agitPolska e.V. Nasza współpraca w obszarze edukacji pozaformalnej mogła być zrealizowana dzięki wsparciu programu Unii Europejskiej Erasmus +.

Maria Buchelt – koordynatorka projektu „Wake-up!” Fundacja Bonin

I. PEDAGOGIKA WOLNOŚCI

„Sprawczość to możliwość wpływania na zmianę w moim otoczeniu.” Kuba, 12 lat

Sprawczość to zdolność do rozpoznawania potencjału zmiany, dokonywania wyborów i wprowadzania ich w życie. Sprawczość rozumiana w kontekście społecznym oznacza, że jej moc może być wzmacniana we wspólnym działaniu jednostek. Część literatury przedmiotu przeciwstawia sprawczość wspólnotowości i mówi, że potencjał sprawstwa wyznaczają: wiedza, władza i zasoby, np. finansowe etc. Sprawdziliśmy, czy może być inaczej. Przez cały czas trwania projektu testowaliśmy wspólnie z młodymi ludźmi różne koncepcje rozumienia, odczuwania i budowania sprawczości. Wyszliśmy z założenia, że młody człowiek jest ekspertem od wszelkich spraw, które go dotyczą i życia społecznego wokół niego, posiada intuicję i wiedzę, bada zasoby, które ma do dyspozycji i chętnie buduje relacje pozbawione hierarchii. Szukając drogi do wolności, sprawczości, mocy wspólnotowej i indywidualnej, próbowaliśmy nazwać warunki dla ich urzeczywistnienia. Od wielu lat nazywamy to **pedagogiką wolności**, a oto próba zebrania jej najważniejszych postulatów.

1. SZACUNEK, AKCEPTACJA, UWAGA.

Istotą jest zauważenie każdej osoby w grupie. Punktem wyjścia jest myślenie: ja jestem ok i ty jesteś ok. Oznacza to porzucenie wartościowania jednostki, postawę akceptacji każdej osoby bez oczekiwań, rozumienie jej emocji, stanów świadomości, potrzeb, pobudek, doświadczenia czy sprzeczności w niej samej. Narzędziem w takim działaniu staje się **język pozbawiony przemocy**, który buduje wzajemne zaufanie, wspiera tworzenie szczerych relacji wychodzących z serca, zachęca do rozpoznawania oraz wyrażania uczuć i potrzeb każdej osoby w grupie. **Ważne są uważność i empatia.**

2. DOBROWOLNOŚĆ UCZESTNICTWA.

Każde działanie, zarówno w grupie jak i w ramach indywidualnego wsparcia jednostki, **oparte jest na dobrowolności**. W czasie projektu spotykaliśmy się każdego dnia rano (agora). Spotkanie miało charakter giełdy informacyjnej. Ułatwiało to uzgadnianie możliwych wspólnych aktywności w ciągu najbliższego dnia, stanowiło forum dla inicjatyw, komentarzy i informacji zwrotnej. Miało również charakter dobrowolny.

3. PARTYCYPACJA I SAMOORGANIZACJA.

Samoorganizacja jest jedną z bardziej zaawansowanych form uczestnictwa. Nie działa ona w sposób samoistny. Może mieć miejsce jedynie wtedy, gdy wszystkie osoby w grupie są zgodne, co do takiej formy współdziałania i mają jednakową informację o jej przebiegu. Zakres samoorganizacji może być określony przez grupę, np. samodzielne zarządzanie budżetem, wspólne przygotowywanie posiłków czy autonomia w zakresie ustalania i przeprowadzania działań.

WARUNKI SAMOORGANIZACJI:

- wypracowanie zaufania w grupie, które umożliwi osobom uczestniczącym rozpoznawanie i komunikowanie potrzeb, przyjmowanie informacji zwrotnej i udział w procesach decyzyjnych,
- uzgodnienie zasad i zakresów samoorganizacji w grupie,
- trial and error method (metoda prób i błędów), stworzenie przestrzeni do eksperymentu, otwartość na przemieszczanie się odpowiedzialności,
- uzgodnienie sposobów komunikowania się w grupie,
- zapewnienie równego dostępu do informacji w ramach funkcjonowania samoorganizacji,
- zaplanowanie czasu umożliwiającego zaistnienie samoorganizacji.

W zależności od stopnia partycypacji różna jest rola **zespołu prowadzącego grupę**. Podczas projektu został zastosowany mieszany styl prowadzenia grupy: styl podmiotowości wraz ze stylem interpretowania. W zależności od fazy procesu grupowego mieliśmy do czynienia z jednym z nich. Dla jasności poniżej przedstawiamy ich krótką charakterystykę.

STYL PODMIOTOWOŚCI:

1. Cele i zadania opracowywane są wspólnie przez zespół prowadzący grupę oraz osoby uczestniczące zgodnie z nabytym przez nie doświadczeniem. Grupa jest informowana o możliwościach organizacyjnych zespołu ją prowadzącego i wspólnie z nim dysponuje posiadanymi zasobami. Osoby w grupie są odpowiedzialne za działania na równi z zespołem prowadzącym.
2. Aktywność osób uczestniczących jako organizatorów procesu nabywania nowych doświadczeń i wiedzy. Jako narzędzie służy samoorganizacja. Tworzone są zespoły ad hoc, np. proponujące i przygotowujące metodę.
3. Zadanie zespołu prowadzącego grupę rozumiane jest jako organizowanie doświadczeń uczestnictwa we współdziałaniu tak, aby młodzi ludzie stopniowo uzyskiwali kompetencje samodzielnego podejmowania wszystkich decyzji.
4. Ewaluacja stopniowo przechodzi z zakresu kompetencji zespołu prowadzącego grupę do kompetencji osób uczestniczących w miarę, jak nabywają oni kompetencji „autooceny” i „autorefleksji”. Jest to ewaluacja oparta na kryteriach. Ewaluacja traci swój charakter wartościujący na rzecz funkcji informacyjnej. Służy przede wszystkim jednostce.

STYL INTERPRETOWANIA:

1. Zespół prowadzący grupę określa cele i zadania wg kryterium ich użyteczności dla indywidualnego rozwoju osób w grupie. Cele, zadania i program spotkania są wspólnie konsultowane i są odpowiedzią na oczekiwania członków grupy. Każdy ma realny wpływ na przebieg współdziałań. Osoby w grupie ponoszą częściową odpowiedzialność za przebieg działań.
2. Cenione są samodzielność i zaangażowanie każdej z osób w grupie zmierzające do interpretacji rzeczywistości.
3. Zadanie zespołu prowadzącego grupę rozumiane jest jako organizowanie dialogu, w którym jednostki w grupie mogą przekształcić swoją wiedzę i doświadczenie przez interakcje z innymi ludźmi i z przedmiotami rozumianymi jako zasoby.
4. Ewaluacja spotkania odnosi się, w miarę możliwości, do wspólnie wypracowanych kryteriów. Odbywa się podczas całego współdziałania jako sposób monitorowania stopniowego rozwoju wiedzy i doświadczeń. Ewaluacja dokonywana jest wspólnie. Ma ona charakter informacji zwrotnej i służy wszystkim w grupie.

ZESPÓŁ PROWADZĄCY GRUPĘ – zespół przygotowujący i prowadzący spotkanie grupowe merytorycznie, w tym zespół moderacji rozwoju, ekspercki, osoby prawnie odpowiedzialne za młodzież.

ZESPÓŁ PROWADZĄCY METODĘ – zespół zadaniowy osób chętnych w grupie do przeprowadzenia metody, zarówno z zespołu prowadzącego grupę jak i osób uczestniczących.

MODERATOR/MODERATORKA ROZWOJU (FACYLITACJA) – wspiera proces grupowy, korzystając z potencjału grupy, ułatwia komunikowanie, transfer informacji, stoi na straży uważności, towarzyszy procesom podejmowania decyzji w grupie.

ZESPÓŁ OZNACZA MINIMUM TRZY OSOBY.

W działaniach zespołu prowadzącego grupę lub/i metodę oraz podczas moderacji kluczowe jest budowanie i wspieranie zaangażowania w grupie.

4. PORZUCENIE MYŚLENIA PROGRAMEM

Jeśli uznamy płynność wspólnej rzeczywistości, zyskujemy przestrzeń dla procesu grupowego i samostanowienia w grupie. W praktyce oznacza to dynamiczne kreowanie aktywności, będące odpowiedzią na potrzeby i zaangażowanie osób w grupie. Istotne w takim przypadku jest współdziałanie oparte na zaufaniu i wierze, że każdy działa w danym momencie najlepiej, jak potrafi. Pomocne może być także zdiagnozowanie zasobów. W przypadku projektu „Wake-up!” wiele impulsów do działania dostarczał interdyscyplinarny zespół. Taki rodzaj zarządzania przez grupę czasoprzestrzenią projektową pozwala na działania poza wszelkimi schematami, uwalnia kreatywność i gotowość do testowania możliwości, umożliwia indywidualne wspieranie jednostek w grupie i otwiera ją na proces.

Dotychczas w praktyce projektowo – dotacyjnej działania zorientowane na proces postrzegane są jako niemierzalne i trudne do weryfikacji. Preferowane są działania skierowane na produkt, często używające uczestników/uczestniczki jako alibi do realizacji „z góry” założonych aktywności mierzonych według „z góry” założonych wskaźników. Proponujemy przekonstruowanie myślenia projektowego i mechanizmu finansującego na fokus biograficzny, procesowy, eksperymentalny, oparty na zaufaniu i wierze w człowieka.

5. POŁĄCZENIE PROCESU GRUPOWEGO I INDYWIDUALNEGO WSPARCIA

Wiele razy w ramach pracy z grupami uczestniczyliśmy w dyskusjach na temat, co jest bardziej priorytetowe: jednostka w grupie czy grupa? Odpowiedzią na to są działania coachingu jednostek i wspólnych uzgodnień w grupie. Byliśmy zgodni, co do tego, że miejsce na coaching jest już w momencie pierwszego kontaktu, a nie pojawienia się kryzysu i towarzyszy procesowi grupowemu. Daje to możliwość lepszego odnalezienia się w zbiorowości i procesie grupowym, odnalezienia potrzeb i emocji. To też oznacza nowe myślenie o liczebności zespołu prowadzącego grupę (współuczestniczącemu w procesie), jego narzędziach i kompetencjach.

W każdym przypadku, kiedy powstaje grupa, bez względu na czas jej funkcjonowania, mamy do czynienia z procesem grupowym. Znajomość jego struktury może być pomocna przy doborze metod działania, zrozumieniu źródeł napięć i zachowań jednostek w grupie. W literaturze przedmiotu możemy napotkać różne modele procesu. **W oparciu o propozycję Bruce'a Tuckmana**

proponujemy model składający się z 5 faz: poznania, poszukiwania miejsca, kreatywnej, dekonstrukcji i pożegnania.

Zrozumienie procesu grupowego pozwala na zrozumienie dynamiki zaangażowania i zachowań w grupie.

FAZY PROCESU GRUPOWEGO:

FAZA POZNANIA

Wspieranie działań w tej fazie wymaga dużego zaangażowania zespołu prowadzącego grupę.

Tu zawiązują się połączenia, niezbędne jest zapewnienie jednakowej informacji wszystkim osobom w grupie.

Mogą występować:

- badanie sytuacji,
- pragnienie autorytetu i hierarchii,
- potrzeba włączenia się do grupy (lub nie) i przyjęcia określonej pozycji,
- obawy o miejsce w grupie/ w zespole i oczekiwania.

Na tym etapie tworzy się kultura komunikacji grupy.

FAZA POSZUKIWANIA MIEJSCA

W tej fazie możemy mieć do czynienia z:

- dostrzeganiem rozbieżności pomiędzy nadzieją a rzeczywistością,
- walką o władzę i/lub uwagę,
- przeżywaniem dwubiegunowości: zależność i niezależność,
- sporami o cele, zadania i plany działania,
- ujawnieniem się indywidualnych ukrytych programów,
- tworzeniem się klik,
- uczuciem dezorientacji i niekompetencji,
- negatywnymi reakcjami w stosunku do zespołu prowadzącego grupę i innych w grupie,
- umiarkowanym zapałem do pracy przy wysokich oczekiwaniach.

FAZA KREATYWNA

To moment największej intymności w grupie, której towarzyszy:

- radość z możliwości pracy w zespole,
- partnerska współpraca w grupie i zespołach zadaniowych,
- poczucie mocy jednostek i grupy,

- otwarte podejście do zadań,
- przejęcie odpowiedzialności przez grupę,
- duma z wykonanych zadań,
- wysoki poziom wykonania.

W FAZIE KREATYWNEJ- "RĘCE PRECZ OD GRUPY!"

FAZA DEKONSTRUKCJI

To zazwyczaj najdłuższa faza projektu. Zadaniem zespołu prowadzącego grupę jest utrzymywanie temperatury, motywacji i dynamiki w grupie, troska o komunikację, szczególnie informację zwrotną.

W tej fazie można zaobserwować:

- otwarte utrzymywanie wzajemnych relacji,
- otwartą informację zwrotną,
- umacnianie się podziału odpowiedzialności i kompetencji w grupie,
- umacnianie się wspólnej kultury i języka grupy,
- występowanie momentów „zmęczenia grupy”,
- pojawianie się działań destruktywnych.

FAZA POŻEGNANIA

Moment domknięcia figury.

Mogą się pojawiać:

- mieszane uczucia radości i smutku (zamykanie relacji),
- prezentacje wyników pracy w grupie,
- ustalanie planów na przyszłość,
- końcowa informacja zwrotna w kierunku jednostki, grupy, programu, atmosfery w grupie, itd.

6. FOKUS NA RÓŻNORODNOŚĆ.

Oznacza **traktowanie młodych ludzi równoprawnie** bez względu na płeć, kolor skóry, miejsce urodzenia, przynależność etniczną i państwową, rodzaj wyznawanej filozofii i transcendencji (światopogląd), stopień sprawności, stan zdrowia, wiek, orientację psychoseksualną czy tożsamość płciową, status rodzinny, styl życia, jak również inne możliwe przesłanki dyskryminujące. To także przeciwdziałanie każdej dyskryminacji i reagowanie na dyskryminujące sytuacje przez wszystkie osoby w grupie.

7. WSPIERANIE WOLNOŚCIOWEGO MYŚLENIA I UWOLNIENIE MARZEŃ.

Marzenia są momentami odczuwania wolności. Jesteśmy zgodni co do tego, że faza utopii jest bardzo ważna w kreowaniu indywidualnej i wspólnej przyszłości. Ważna jest także **ciekawość, kreatywność** oraz **gotowość do eksperymentu**. Kreatywność pochodzi z nudy, ważny jest balans między intensywnym działaniem, a pauzą - refleksją.

W rozwijaniu tych kompetencji pomocny może być **interdyscyplinarny zespół** o umiejętnościach z różnych dziedzin sztuki i życia. **Metody artystyczne wspierają abstrakcyjne myślenie, innowacyjność i zachęcają do testowania różnych strategii zarówno indywidualnie jak i w grupie.** Metaforą wolności stały się dla nas konie. Młodzież miała możliwość obcowania z nimi, poznania niewerbalnego komunikowania międzygatunkowego. Przebywała w pięknej przestrzeni z wieloma możliwościami odkrywania swoich talentów. Wszystko to wspierane było przez proces grupowy i indywidualne wsparcie jednostek pod hasłem: **NASZE MOŻLIWOŚCI SĄ NIEOGRANICZONE / THE SKY IS THE LIMIT.**

8. UZNANIE ZMIENNOŚCI REGUŁ.

Zakłada się płynność zasad i norm w grupie. W praktyce może to oznaczać, że grupa umawia się wspólnie na regułę, następnie testuje i reflektuje jej działanie w praktyce, wdraża ją lub zmienia. **Istotą** takiego obchodzenia się z umowami grupowymi jest **uwaga, gotowość do współdecydowania, otwartość na nową sytuację** i unikanie wykorzystywania dynamiki uzgodnień dla własnych celów.

PEDAGOGIKA WOLNOŚCI

9. ZASTOSOWANIE KONSENSUALNYCH METOD PODEJMOWANIA DECYZJI

Stosowanie konsensusu wspiera uczestnictwo i poczucie odpowiedzialności w grupie, umożliwia doświadczanie i zrozumienie grupowych procesów decyzyjnych, sprzyja uzyskaniu optymalnych rozwiązań w grupie, rozwija kompetencje komunikowania i umiejętności słuchania. Konsensus jest metodą podejmowania decyzji, która uwzględnia opinie, wątpliwości i emocje każdej osoby w grupie, a jednocześnie scala grupę. Jest dynamicznym procesem, podczas którego omawiane są wspólnie rozmaite proponowane warianty rozwiązań. Jego charakter może być mniej lub bardziej formalny.

PRZYKŁADOWO PROCES DECYZYJNY MOŻE PRZEBIEGAĆ NASTĘPUJĄCO:

1. Definiowany jest temat/problem.
2. Uczestniczący dzielą się pierwszymi refleksjami, asocjacjami i obawami.
3. Zbierane są propozycje rozwiązań (ważna jest ich wizualizacja).
4. Grupa debatuje nad propozycjami, analizuje pod względem indywidualnie postrzeganych zysków i strat, uzupełnia, modyfikuje, uwzględnia niepokoje, które mogą się pojawić. Testowane są np. rozwiązania wynikające z połączeń różnych rozwiązań.
5. Wyłanianą jest propozycja rozwiązania, która ma największy potencjał przyjęcia przez każdą osobę w grupie i wywołuje najmniej wątpliwości lub rezygnacji z udziału w decydowaniu.
6. Rozwiązanie jest doprecyzowywane. Sprawdzamy, w którym miejscu może budzić niepokój, wyjaśniamy nieścisłości. W tym momencie szczególnie istotna jest uwaga na każdy, najcichszy nawet głos.
7. Sprawdzamy, czy uzyskaliśmy konsensus, czyli takie rozwiązanie, które jest możliwe do przyjęcia i realizacji przez wszystkie osoby w grupie (jeśli nie – wracamy do punktu 5 lub 3).

Sam proces zajmuje dużo czasu, ale scala grupę i jego wyniki są zwykle długotrwałe.

Należy oszacować potencjalne korzyści z zastosowania tej metody do ilości niezbędnego czasu, potrzebnego na wspólne wypracowanie rozwiązań.

Bywa czasem, że grupa uzna, że tu i teraz nie jest możliwe wypracowanie rozwiązania, potrzebuje wentylacji lub/i uzupełnienia wiedzy.

Grupa może wrócić do tematu we wspólnie uzgodnionym miejscu i czasie.

Z ZASTOSOWANIEM METODY KONSENSUSU MAMY DO CZYNIEŃ, GDY WYSTĘPUJĄ NASTĘPUJĄCE OKOLICZNOŚCI:

- Dobrowolność uczestnictwa.

Metoda wymaga zgody wszystkich zainteresowanych na udział w procesie. Istotna jest także wspólna decyzja, wiedza, co do funkcjonowania modelu konsensusu, zgoda na warunki procedowania (czytelne uzgodnienia i znaki).

- Motywacja do konsensualnego wypracowania wspólnego rozwiązania.

Konsensus zakłada szczerą i wytrwałą postawę ciekawości innych punktów widzenia, otwartości na rewizję swoich potrzeb i stanowisk, wierności wspólnie wybranej metody procedowania.

- Zaufanie.

Konsensus zakłada, że każdy z uczestniczących w procesie decyzyjnym dzieli się otwarcie swoimi potrzebami, obawami i opiniami. Aby umożliwić tak osobisty przekaz, konieczny jest duży potencjał zaufania. Próby stosowania presji i innych manipulacji należy od razu zatrzymać.

- Uwaga.

Oznacza troskę o to, żeby podczas procesu nie został zgubiony żaden głos.

- Wspólny cel.

Przed rozpoczęciem procedowania następuje uzgodnienie wspólnego celu. Ważne jest, aby był czytelny i zrozumiały dla wszystkich. Podobnie w sytuacji, kiedy grupa postanowi o zmianie celu w trakcie procesu.

- Pokojowy język komunikacji.

Sposób komunikowania ma duży wpływ na przebieg procesu. Należy powstrzymać się od wypowiedzi oceniających. Pomocne może być w tym zapoznanie się z koncepcją komunikacji bez przemocy.

- Moderacja.

W mniejszych grupach odpowiedzialność za przebieg procesu może spoczywać na wszystkich uczestniczących.

W większych, pomocne jest wprowadzenie moderacji (może to być osoba lub kilka osób), która ma na celu wsparcie wypracowywania uzgodnień (zapisywanie propozycji rozwiązań, pilnowanie kolejności wypowiedzi i ich czasu, troska o utrzymanie struktury procesu).

Nie zwalnia to jednak innych członków grupy z odpowiedzialności za proces i wprowadzanie uzgodnień. Procedujemy wspólnie tak długo, aż grupa wypracuje takie rozwiązania, które są możliwe do przyjęcia i realizacji dla wszystkich osób w grupie.

Warto zadbać o miłą przestrzeń i wygodne miejsca do siedzenia podczas pracy grupy.

10. KULTURA SPORU.

Spór jest sposobem na wymianę informacji, emocji, komunikowaniem wyobrażeń, potrzeb i oczekiwań.

Towarzyszy mu zazwyczaj **duża energia**, ma niezwykle potencjał rozwoju relacji. **Kultura sporu jest ważnym elementem kultury relacji.**

W praktyce projektowej najczęściej stosowaną strategią w sporze była mediacja i zasady porozumienia bez przemocy. Obie koncepcje traktowane jako całość były zaprezentowane i próbowane w grupie. **Porozumienie bez przemocy jest formą dialogu**, w którym występuje płynąca z serca, szczerą, pełną empatii, pozbawioną osądów wymiana informacji o spostrzeżeniach, uczuciach i potrzebach w relacji i jest przekazywany apel o konkretne działanie w celu zaspokojenia potrzeb. **Mediacja jest procesem rozwiązywania sporu lub konfliktu**, którego celem jest **osiągnięcie porozumienia oraz polepszenie relacji z pomocą mediatora/mediatorki**. Jej przebieg ma charakter nieformalny, jest dobrowolna i poufna.

Mediator/mediatorka to osoba, która w duchu współpracy wspiera szukanie rozwiązań i porozumień możliwych do przyjęcia przez każdą ze stron. **Osoba pośrednicząca w mediacji pozostaje bezstronna i neutralna**. W pracy z młodzieżą warto zapoznać się z ideą mediacji rówieśniczych (osiem kroków Vreedzame School). Jest to koncepcja, która uczy rozumienia własnych napięć i obchodzenia się z nimi oraz **daje narzędzia do konstruktywnej komunikacji i pokojowego rozwiązywania konfliktów**.

POZWALA NA REZYGNACJĘ Z ARBITRAŻU DOROSŁYCH. Mimo że idea mediacji rówieśniczych powstała na potrzeby szkoły, z powodzeniem może być wdrażana w ramach edukacji pozaformalnej.

11. OSWAJANIE PRZESTRZENI INDYWIDUALNEJ, GRUPOWEJ I PUBLICZNEJ.

Oswojenie przestrzeni, jej poznanie, wzmacnia potencjał współodczuwania i odpowiedzialności za nią. Eksplorowanie najbliższej okolicy, poznawanie jej historii, nawiązanie rozmów z mieszkańcami sprzyja rozwijaniu interakcji z otoczeniem. W trakcie trwania projektu młodzież miała możliwość za pomocą wielu metod odkryć walory bliskiego regionu, budować powiązania z nim i przejmować odpowiedzialność za jego części. Znajomość przestrzeni oznacza dla młodzieży zarządzanie ogromnymi zasobami, co pomaga realizować najśmielsze zamierzenia.

12. REZYGNACJA Z POŚPIECHU, CELEBROWANIE MOMENTU.

Czas bywa niekiedy powodem presji lub/i alibii dla rezygnacji z jakości relacji, pracy, ulubionych form wypoczynku, czy pasji.

Postulujemy o spowolnienie, a także uznanie, że **każda jednostka w grupie ma w różnych momentach inne poczucie czasu i indywidualne odczuwalne tempo reagowania zarówno wewnętrzne jak i zewnętrzne** (ujawniane na zewnątrz).

Tempo nie jest stanem stałym, przynależnym osobie. Jest zmienne i wynika z aktualnego stanu świadomości, emocji, napięć, relacji i innych warunków.

Pozostając w swoim czasie i tempie, odczuwamy także tzw. tempo grupy. Działania wspólne zakładają najczęściej aktywność jednoczesną. W praktyce oznacza to respektowanie umówionych terminów w ramach grupy i przeciwdziałanie wykluczeniu ze względu na tempo.

Jeśli postrzegamy wspólną przestrzeń jako wspólne dobro i dajemy sobie wzajemnie czas na **celebrowanie momentu**,

„rozglądanie się w chwili”, rozpoznanie i rozumienie potrzeb, odczuwanie tempa swojego i innych, reagowanie – to poznaliśmy smak luksusu. Mamy szansę być bliżej siebie i bliżej wspólnoty, posiadać większą świadomość procesów i budować zaangażowanie i trwałość, pozostając jednocześnie otwartym na zmianę. **Zmiana także wymaga czasu.**

II. TYPY EDUKACJI

Projekt „Wake-up!” dotyczy działań w zakresie edukacji pozaformalnej.

Nie dla wszystkich jest jasne, co to oznacza? Dlatego spróbowaliśmy stworzyć najprostsze definicje.

Edukacja formalna to kształcenie w oficjalnym systemie edukacyjnym na danym terenie, potwierdzone uzyskaniem kwalifikacji zarejestrowanej.

Edukacja nieformalna to nieustanne uczenie się i doświadczanie jednostki poprzez relację z najbliższym środowiskiem, w wyniku których tworzą się indywidualne postawy, normy i kompetencje.

Edukacja pozaformalna to zaplanowane kształcenie zorientowane na rozwój kompetencji poza oficjalnym systemem edukacji na danym terenie, oparty na dobrowolności i aktywnym udziale osób uczących się w procesie indywidualnym i grupowym.

RÓŻNICE POMIĘDZY TRZEMA TYPMI EDUKACJI:

	EDUKACJA FORMALNA (INTENCJONALNA)	EDUKACJA POZAFORMALNA (INTENCJONALNA)	EDUKACJA NIEFORMALNA
CEL	tak	tak	nie
PLAN	tak	tak	nie
UCZESTNICTWO	Głównie obowiązkowe; dobrowolne w dalszych etapach	Dobrowolne	Automatyczne
LIDER, NAUCZYCIEL, PROWADZĄCY ZAJĘCIA	Dyrektywny	Wspierający, moderator, facylitator	Brak
RELACJA MIĘDZY UCZĄCYM I ODBIORCĄ	Hierarchiczna	Partnerska	Brak
EFEKTY UCZENIA SIĘ	Wiedza, informacje rzadziej praktyczne umiejętności	Kompetencje, praktyczne umiejętności	Kompetencje, praktyczne umiejętności, postawy, system wartości
BŁĘDY	Podlegają karze, klasyfikacji	Są dopuszczalne, docenia się wyciąganie wniosków, dostrzegania własnych błędów słabości i chęć pracy nad nimi	Uczymy się na błędach
ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA REZULTATY	Edukator	Uczestnik, grupa, moderator rozwoju (facylitator)	Jednostka
WIEK GRUPY	Grupa rówieśnicza	Bez znaczenia	Grupa międzypokoleniowa
ROLA GRUPY W PROCESIE UCZENIA SIĘ	Ma wpływ, ale nie jest kluczowa	Kluczowa	Jeśli istnieje ma znaczenie
RELACJE WEWNĄTRZ GRUPY	Konkurencja	Współpraca	————
METODY	Metody zestandaryzowane np. wykład, lekcja, szkolenie	Metody innowacyjne, bazujące na doświadczeniu i uczestnictwie, odpowiadanie na indywidualne potrzeby uczestników np. warsztaty, metoda projektowa, eventy, metody eksperymentalne, coaching, wolontariat	————

W tym miejscu warto przytoczyć **raport dla UNESCO Międzynarodowej Komisji do spraw Edukacji dla XXI wieku pod przewodnictwem Jacques'a Delorsa:**

KIERUNKI I ZALECENIA:

CZTERY FILARY SĄ PODSTAWĄ EDUKACJI PRZEZ CAŁE ŻYCIE: UCZYĆ SIĘ - ABY WIEDZIEĆ; UCZYĆ SIĘ - ABY DZIAŁAĆ; UCZYĆ SIĘ - ABY ŻYĆ WSPÓLNIE; UCZYĆ SIĘ - ABY BYĆ.

- ▶ Uczyć się, aby wiedzieć, łącząc kulturę ogólną dostatecznie rozległą, z możliwością zgłębiania niewielkiej liczby przedmiotów. Innymi słowy: uczyć się, aby móc korzystać z możliwości, jakie stwarza edukacja przez całe życie.
- ▶ Uczyć się, aby działać w celu nie tylko zdobycia kwalifikacji zawodowych, lecz – co więcej – kompetencji, które pozwolą stawić czoło różnym sytuacjom oraz pracować w zespole. Lecz także uczyć się, aby działać w ramach różnych społecznych doświadczeń lub pracy, która nadarza się młodym ludziom i dorastającej młodzieży, bądź samorzutnie na skutek kontekstu lokalnego lub krajowego, bądź formalnie dzięki rozwojowi kształcenia przemiennego.
- ▶ Uczyć się, aby żyć wspólnie, dążąc do pełniejszego zrozumienia Innego i dostrzegania współzależności, realizować wspólne projekty i uczyć się regulowania konfliktów z poszanowaniem wartości pluralizmu, wzajemnego zrozumienia i pokoju.
- ▶ Uczyć się, aby być – aby łatwiej osiągnąć pełny rozwój swojej osobowości i móc nieustannie, zwiększając zdolność do autonomii, osądu i osobistej odpowiedzialności. Realizując ten cel, nie wolno zaniedbać w edukacji żadnego potencjału jednostki: pamięci, rozumowania, poczucia estetyki, zdolności fizycznych, umiejętności porozumiewania się, itp.

Ponieważ systemy edukacji formalnej mają tendencję do uprzywilejowania dostępu do wiedzy, ze szkodą dla innych aspektów kształcenia, ważne jest, aby rozpatrywać edukację całościowo. **Ta wizja powinna w przyszłości inspirować i ukierunkowywać reformy edukacyjne, czy to w zakresie opracowywania programów, czy definiowania nowej polityki pedagogicznej”.**

http://www.unesco.pl/fileadmin/user_upload/pdf/4_Filary_Raport_Delorsa.pdf

WAKE-UP!

W trakcie projektu „Wake – up!” przeżyliśmy wspólnie wiele pięknych momentów. Podczas tej drogi wypróbowaliśmy metody, które pochodziły z warsztatu interdyscyplinarnego zespołu. Zaprosiliśmy grupę dotychczas przyzwyczajoną do metod podawczych w edukacji do wzięcia udziału w przygodzie poszukiwania mocy wspólnotowej, testowania sprawczości, oswajania przestrzeni, poznawania siebie i innych, tworzenia odpowiedzialnej społeczności. Poszukiwania nowego przyjaznego otoczenia, możliwe są w szczególnych momentach szczerości z samym sobą i bliskości ze wspólnotą w harmonijnej przestrzeni.

W trakcie projektu zastosowaliśmy wiele metod z zakresu wspierania procesu grupowego, komunikacji i kooperacji w zespole, coachingu indywidualnego, programu treningu demokratycznego Betzavta, teorii głębokiej demokracji, porozumienia bez przemocy, narzędzi artystycznych, a również wykorzystaniem elementów hipoterapii.
Eksperymentowaliśmy, modyfikowaliśmy i wymyśliliśmy nowe narzędzia.

**ZAPRASZAMY DO WYPRÓBOWANIA TYCH METOD,
KTÓRE ZOSTAŁY WYBRANE DLA PAŃSTWA WSPÓLNIE Z MŁODZIEŻĄ.**

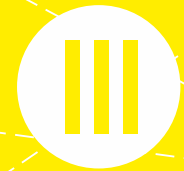
Prezentacja wykonana przez uczestników „Wake-up!”

FILM: „Nie Chcę Wyjeżdżać Stąd”

<https://www.youtube.com/watch?v=-Z-oGh8tsvo>

PROPONOWANE METODY EDUKACJI POZAFORMALNEJ

01

POWIEM CI KIMI JESTEŚ

01 NAZWA METODY: POWIEM CI KIM JESTEŚ

WIELKOŚĆ GRUPY: maksymalnie 30 osób

CZAS: minimum 1 h

MATERIAŁY: kartki i coś do pisania dla każdej osoby

CELE:

- wspieranie zawiązywania grupy,
- rozpoznanie mechanizmów powstawania uprzedzeń i stereotypów,
- imput do tematu o różnorodności,
- trening uważności na drugą osobę.

OPIS METODY:

Metoda składa się z trzech części - pierwszej, w której uczestnicy przyglądają się wzajemnie i nie rozmawiają ze sobą oraz drugiej, w której dzielą się swoimi spekulacjami (sposztrzeniami) i mają okazję do ich korygowania oraz trzeciej – refleksji na temat uprzedzeń.

PRZEBIEG METODY:

- ① Uczestnicy siadają naprzeciwko siebie w parach z osobami, z którymi słabo się znają.
- ② Na podstawie obserwacji próbują opisać drugą osobę w jak najszybszy sposób np. cechy charakteru, wykonywany zawód, hobby, ulubione przedmioty, sposób spędzania czasu, ulubiona muzyka, etc.
- ③ W następnej części przedstawiają drugą osobę na podstawie przygotowanego opisu. Osoba prezentowana ma możliwość sprostowania tych spostrzeżeń zgodnie z prawdą (własną wersją).
- ④ Dyskusja na plenum na temat mechanizmu uprzedzeń i możliwości obchodzenia się z nimi.

WAKE-UP!

SAMODZIELNIK

FILM: „Kim jestem?”

<https://www.youtube.com/watch?v=RgLZS5xswO4&t=16s>

FILM: „Jaki jest koń?”

<https://www.youtube.com/watch?v=t0ySiOB0A1g&t=33s>

02 NAZWA METODY: TARCZA SPRAWCZOŚCI

WAKE-UP!
SAMODZIELNIK

WIELKOŚĆ GRUPY: od 1 osoby

CZAS: około 1-2 h

MATERIAŁY: kartki A4, kolorowe kredki lub/i pisaki

CELE:

- uświadomienie i wizualizacja odczuwalnego stopnia sprawczości w sferze życia obywatelskiego,
- ustalenie priorytetów,
- motywacja do zmiany.

OPIS METODY:

Metoda umożliwia wizualizację indywidualnego odczuwalnego poziomu sprawczości młodych ludzi, czyli realnego wpływu na zmianę w najbliższym otoczeniu w sferze obywatelskiej, np. wpływu na zarządzanie budżetem młodzieżowym i procesy decyzyjne, dotyczące młodzieży w gminie, wpływu na publiczną przestrzeń związaną ze spędzaniem wolnego czasu, ofertę kulturalną i edukacyjną, organizację sieci komunikacji, itd. Ćwiczenie polecane jest dla młodzieżowych grup lokalnego działania, np. rad młodzieżowych, zastępów harcerskich, OSP i innych.

FILM: „Co Cię motywuje?”

<https://www.youtube.com/watch?v=-zMUantp0to>

02 NAZWA METODY: TARCZA SPRAWCZOŚCI

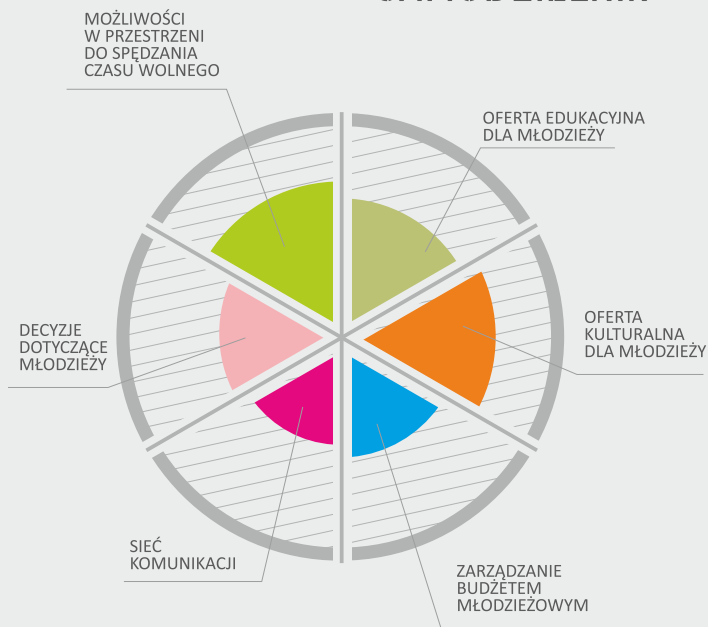
PROPONOWANY PRZEBIEG METODY:

- ① Każda osoba otrzymuje kartkę papieru i artykuły do kolorowania.
- ② Na kartce rysuje koło, które dzielone jest jak kawałki tortu na tyle części, ilu sferom chcielibyśmy się przyjrzeć.
- ③ Następnie zaznacza na kole odczuwalny procentowy stopień sprawczości w poszczególnych obszarach zamalowując powierzchnię. Środek koła przyjmujemy jako 0 %, a brzeg koła 100%. Aby uzyskać czytelny obraz dla każdego obszaru stosuje się inny kolor (patrz rysunek).
- ④ Następnie wynik diagramu poddawany jest wspólnej analizie, podczas której można rozważyć możliwe sposoby zwiększenia sprawczości w każdym z wizualizowanych obszarów i ewentualnie uzgodnić następne kroki realnych działań w tym kierunku.
W celu wizualizacji zmiany powtarzamy ćwiczenie po wspólnie uzgodnionym lub zadeklarowanym czasie i porównujemy diagramy.

UWAGI:

Metodę tę możemy zastosować w indywidualnym coachingu na poziomie osobistym odnosząc się do zadowolenia w takich obszarach jak: rodzina, relacje z przyjaciółmi, życie uczuciowe, zdrowie, duchowość, rozwój osobisty, umiejętność obchodzenia się z napięciami, kwestie finansowe. Ten wariant metody znany jest jako 'Koło życia'.

WAKE-UP! SAMODZIELNIK

03

MAGIC MOMENT

WAKE-UP!
MAGIC MOMENT 03

03 NAZWA METODY: MAGIC MOMENT

WAKE-UP! SAMODZIELNIK

WIELKOŚĆ GRUPY: od 3 do 30 osób

CZAS: minimum 1 dzień

MATERIAŁY: kartki i coś do pisania dla dla wszystkich

CELE:

- rozpoznawanie własnych potrzeb,
- uważność na własne potrzeby,
- realizacja potrzeb,
- zawiązywanie koalicji,
- umiejętność komunikowania potrzeb.

OPIS METODY:

Magic Moment oznacza w języku filmowym ostatnią chwilę dobrej ekspozycji, moment uwielbianej przez operatorów plastyki światła, czas pełnej mobilizacji podczas kręcenia zdjęć plenerowych. Jest to moment wyjątkowy, szybko przemijający. Wymaga koncentracji u poszczególnych uczestników projektu i gotowości do współpracy.

03 MAGIC MOMENT

WAKE-UP! SAMODZIELNIK

PRZYKŁADOWY PRZEBIEG METODY:

- ① Wprowadzenie w metodę.
Na początku zapraszamy grupę na medytację, podczas której każda osoba może zastanowić się, w jaki sposób chciałaby przeżyć nadchodzący dzień, zgodnie ze swoimi potrzebami.
Proponujemy przedstawić zasoby, opowiedzieć uczestnikom o zjawisku magic moment i wprowadzić ich w nastrój „nieograniczoności”.
- ② Uzgodnienie czasu trwania metody i terminu spotkania grupy.
- ③ Celebrujemy każdy moment dnia indywidualnie i/lub w grupie. Przeżycie dnia w taki sposób, aby pozostać jak najbliżej siebie samego i własnych potrzeb z możliwością wykorzystania potencjału bycia w grupie oraz przestrzeni, w której grupa funkcjonuje lub np. daje możliwości odkrycia nowych emocji i zasobów.
- ④ W umówionym czasie każdy z uczestników ma możliwość podzielenia się relacją z dnia w kontekście zrealizowanych lub niezrealizowanych swoich potrzeb, szczególnych momentów i aktualnych emocji z tym związanych.

Zachęcamy do przygotowania przytulnej przestrzeni z miejscem podkreślającym ważność głosu każdego uczestnika (np. mini-scena z wygodnym fotelem i ciepłym oświetleniem). Ważna jest dbałość o uważne słuchanie relacji każdej osoby i stworzenie takiego komfortu uczestnikom, aby mieli przekonanie, że sposób w jaki przeżyli dzień indywidualnie lub/i jako grupa był najlepszym, jaki w danym momencie mógł być. Unikamy ocen.

FILM: „Magic moment”

https://www.youtube.com/watch?v=VaOcVDVM_Wo

04 NAZWA METODY: NICI

WAKE-UP! SAMODZIELNIK

WIELKOŚĆ GRUPY: do 30 osób

CZAS: minimum 45 min.

MATERIAŁY: długi sznurek lub tasiemka, kartki moderacyjne, coś do pisania dla każdej osoby.

Metodę rozpoczynamy krótko przed oczekiwaną od dłuższego czasu przerwą we wspólnych działaniach grupy.

CELE:

- rozpoznanie potrzeb,
- realizacja potrzeb w grupie,
- refleksja nad stosowanymi strategiami przy realizacji potrzeb

---

PROPONOWANY PRZEBIEG METODY:

- 1 Rozdajmy karty moderacyjne i artykuły do pisania. Upewniamy się, że każda osoba je otrzymała.
- 2 Prosimy osoby uczestniczące o zapisanie na kartach moderacyjnych trzech swoich potrzeb, które chcieliby zaspokoić na przerwie.
- 3 Każda osoba odcina kawałek sznurka/tasiemki o wybranej przez siebie długości.
- 4 Tworzymy losowo 4-5 osobowe zespoły.
- 5 Prosimy o połączenie sznurków/tasiemek wszystkich osób w zespole. Zespół sam decyduje, w jaki sposób łączy sznurki/tasiemki.
- 6 Ogłaszamy przerwę podając długość jej trwania (np. 10 min.)
- 7 Przerwa.
- 8 Przyglądamy się zespołom, z jakimi wrażeniami wracają z przerwy.

WOLNOŚĆ =

RESPEKT
 KREATYWNOŚĆ
 ODPOWIEDZIALNOŚĆ
 REFLEKTOWANIE
 ODWAGA DO
 EKSPERYMENTU
 KOMUNIKOWANIE

04 NICI

OTO PRZYKŁADOWE PYTANIA, KTÓRE MOŻNA ZADAĆ GRUPIE:

Czy wszystkie zespoły powróciły z przerwy?

Czy powróciły w całości?

Co się wydarzyło w trakcie przerwy?

Jakie zastosowali strategie?

Czy ktoś zrealizował swoje potrzeby? W ilu procentach?

Jeśli potrzeby nie zostały zaspokojone, dlaczego?

Czy ktoś opuścił zespół?

Czy uzgodnił odejście z zespołem?

Co na to zespół? Itp.

Czy jesteś zadowolony?

Jeśli tak, czy twoje potrzeby zmieniły się przez potrzeby grupy? Itd.

Metoda może być impulsem do tematu rozpoznawania i realizacji potrzeb indywidualnych lub/ i w grupie.

05

CHCIEJSKI PORADNIK WIEJSKI

WAKE-UP!

CHCIEJSKI PORADNIK WIEJSKI 05

05 NAZWA METODY: CHCIEJSKI PORADNIK WIEJSKI

WAKE-UP!
SAMODZIELNIK

WIELKOŚĆ GRUPY: od 4 osób, optymalnie 4-6-osobowe zespoły

CZAS: minimum 3 h

MATERIAŁY: telefony komórkowe, aparaty fotograficzne, kamery od amatorskich do profesjonalnych, zestawy do montażu filmów.

CELE:

- pobudzenie ciekawości wobec znanych miejsc,
- wzmocnienie motywacji do poszukiwania,
- wzmocnienie pracy w małych zespołach,
- trening kompetencji multimedialnych.

OPIS METODY:

Chciejski Poradnik Wiejski to instrukcja obsługi przestrzeni. Może być zrealizowany w różnych formach.

Tutaj prezentujemy metodę w postaci filmu.

PRZYKŁADOWY PRZEBIEG METODY:

- ① Przedstawienie pomysłu poradnika i wyjaśnienie jego idei.
- ② Stworzenie ekip filmowych.
- ③ Przygotowanie przez każdą ekipę scenariusza w oparciu o wspólne kreatywne myślenie członków zespołu.
- ④ Po wyborze tematu zostaje dobrana odpowiednia forma przekazu audiowizualnego, a jeśli jest taka potrzeba scenopis.
- ⑤ Tak przygotowane ekipy przystępują do fazy realizacji zdjęć. Przez cały czas zespół przygotowujący metodę pozostaje do dyspozycji ekip w zakresie wsparcia merytorycznego i technicznego np. we wstępnym przeglądzie i wyborze zdjęć lub montażu.
- ⑥ Prezentacja gotowych dzieł.

UWAGI:

Poradnik dotyczyć może nie tylko opisu okolicy, ale także osób, rodziny, zwierząt etc.

FILM: „Chciejski poradnik wiejski”

<https://www.youtube.com/watch?v=F20nPVDhxJg&t=39s>

06

KARTA EUROPY

WAKE-UP!
KARTA EUROPY 06

06 NAZWA METODY: KARTA EUROPY

WAKE-UP! SAMODZIELNIK

WIELKOŚĆ GRUPY: do 30 osób

CZAS: minimum 1-1,5 h

MATERIAŁY: niewielkie karteczki (np. o rozmiarze ok. 3 x 6 cm) w tylu kolorach, ile reprezentowanych jest krajów w grupie - po pięć na każdą osobę, coś do pisania.

CELE:

- zwrócenie uwagi na zjawisko migracji przymusowej i dobrowolnej,
- zainteresowanie osób uczestniczących historią własnych rodzin,
- pobudzenie ciekawości u innych osób odnośnie ich historii rodzinnych,
- zaproszenie do krytycznego myślenia historycznego,
- wspieranie międzykulturowego widzenia historii,
- uwidocznienie powiązań ludzkich losów, bez względu na kraj pochodzenia.

PRZYKŁADOWY PRZEBIEG METODY:

- 1 Zespół prowadzący metodę przygotowuje na podłodze mapę Europy posługując się kartkami z nazwami miast, np. stolic i innych, które wydają się istotne, a także nazwą miejscowości, w której przebiega metoda lub z której pochodzą osoby uczestniczące w metodzie. Proponujemy wprowadzić także pozycję: „bardzo, bardzo daleko”, na miejsca poza zasięgiem przygotowanej mapy.

06 KARTA EUROPY

- ② Uczestnicy otrzymują po pięć karteczek, na których piszą swoje imię wraz z jedną liczbą od 1 do 5 (np. Ewa 1, Ewa 2, Ewa 3, Ewa 4, Ewa 5). W przypadku powtarzających się imion proponujemy dodać element różnicujący. Kolor karteczek wybierany jest w zależności od poczucia tożsamości (np. w polsko-niemieckiej grupie może być jeden kolor dla osób z Niemiec, jeden dla osób z Polski, może być także kolejny kolor dla osób z pogranicza i kolejny dla osób pochodzenia polskiego, mieszkających po niemieckiej stronie).

W grupie jednonarodowej możemy przygotować jeden kolor dla osób, które określają się jako ludność napływowa i inny dla „tutejszych”.

- ③ Uczestnicy gromadzą się wokół mapy lub grupa gromadzi się wokół mapy.
 ④ Osoba z zespołu prowadzącego wyjaśnia następne kroki działania - prosi o położenie karteczek z imieniem i numerkiem w następujących krokach:

- 1 - w miejscu urodzenia;
- 2 – w miejscu obecnego zamieszkania;
- 3 – w miejscu śmierci członka rodziny w wyniku konfliktów wojennych na terenie innego kraju, według dzisiejszych granic;
- 4 – w miejscu zamieszkania członka rodziny, który obecnie mieszka w innym kraju;
- 5 – w miejscu, gdzie chciałaby żyć w przyszłości każda z osób uczestniczących.

Po każdym kroku osoby uczestniczące przyglądają się wspólnie mapie. Osoba moderująca dopytuje o szczegóły historii tych osób, zwłaszcza jeśli pozycja jakiejś karteczki z imieniem wydaje się wyjątkowo interesująca oraz zaprasza osoby uczestniczące do wzajemnego zadawania pytań.

UWAGI:

W zależności od inicjowanego tematu możliwe są modyfikacje pytań.

WAKE-UP! SAMODZIELNIK

FILM: „Nie musimy musieć”

<https://www.youtube.com/watch?v=yiXsLhO-8TU>

ŚLEDZTWO HISTORYCZNE

07 NAZWA METODY: ŚLEDZTWO HISTORYCZNE

WAKE-UP! SAMODZIELNIK

WIELKOŚĆ GRUPY: od 3 osób

CZAS: zależy od zakresu badania / ilości i dostępności materiałów / liczby wywiadów / sposobu prezentacji wyniku (film, audycja, itp.).

MATERIAŁY: dokumenty historyczne, dyktafon, telefon komórkowy, aparat fotograficzny, mapy okolicy, kompas, artykuły piśmiennicze

CELE:

- pobudzenie ciekawości oraz odwagi do zadawania pytań i poszukiwania odpowiedzi na zagadki,
- zdobycie kompetencji dociekań historycznych,
- wzmocnienie u młodzieży motywacji do poszukiwania,
- wzmocnienie umiejętności pracy w małych zespołach.

OPIS METODY:

W trakcie trwania śledztwa historycznego uczestnicy próbują znaleźć odpowiedzi na pytania badawcze z zakresu historii ludzi i miejsc.

PRZYKŁADOWY PRZEBIEG METODY:

- ① Określenie zagadnień badawczych.
- ② Poszukiwanie materiałów źródłowych, np. w archiwach, publikacjach oraz historii mówionej.
W tym miejscu grupa może podzielić się na mniejsze zespoły.
- ③ Wymiana między zespołami zebranych informacji oraz ich weryfikacja.
- ④ Detektywistyczne łączenie faktów. Badanie hipotez.
- ⑤ Ułożenie wspólnej historii.

Wyniki badania można przedstawić w formie wystawy, broszury, filmu, relacji ustnej lub innej.

FILM 1. „Pani Czesława” - <https://www.youtube.com/watch?v=2zrGnlbyflk&t=25s>
FILM 2. „Czas dzielności” - <https://www.youtube.com/watch?v=BhzgQ6hsqgs&t=25s>

08 EKSPEDYCJA HISTORYCZNA

08 NAZWA METODY: EKSPEDYCJA HISTORYCZNA

WAKE-UP! SAMODZIELNIK

WIELKOŚĆ GRUPY: od 3 do 30 osób

CZAS: minimum 3h

MATERIAŁY: dyktafon, telefon komórkowy, aparat fotograficzny, mapy okolicy, kompas.

CELE:

- pobudzenie ciekawości historycznej,
- nowe spojrzenie na znane miejsca,
- wzmocnienie motywacji do poszukiwań,
- ćwiczenie pracy w małych zespołach.

PROPONOWANY PRZEBIEG METODY:

- ① Zespół przygotowujący metodę wybiera lokalizację wyprawy (może to być znane miejsce związane, np. z jakąś legendą, owiane tajemnicą lub takie, w którym krzyżują się sprzeczne wątki). Następnie bada się materiały historyczne, przeprowadza wywiady z ludźmi, układa narrację przygody dla grupy.
- ② Zaproszenie grupy na ekspedycję. Proponujemy, np. poprzez język, „zaczarować grupę”, aby uruchomić w osobach uczestniczących baśniowe myślenie i fantazję.
- ③ Akcja-eksploracja: rozpoczęcie wyprawy w nową czasoprzestrzeń. Pokonując trasę ekipa odkrywców - od nieznanych szczegółów, opowieści i historii związanych z miejscem - buduje narrację, aby wzbudzić zainteresowanie przygodą i historią.
- ④ Po wyprawie, w umówionym czasie i punkcie, grupa spotyka się i dzieli przeżyciami, spostrzeżeniami i pytaniami, które pozostały bez odpowiedzi (można wprowadzić moderację).

Ważne jest zapewnienie bezpieczeństwa na każdym etapie przebiegu metody.

FILM: „Roland”

<https://www.youtube.com/watch?v=lx8XdbFLmD0&t=2s>

MITY Z OKOLICY

09 NAZWA METODY: MITY Z OKOLICY

WAKE-UP! SAMODZIELNIK

WIELKOŚĆ GRUPY: do 30 osób

CZAS: minimum 3h

MATERIAŁY: stroje w zależności od wybranej formy np. film, diaporama, film kostiumowy, teatr cieni, widowisko teatralne, itp.

CELE:

- budzenie ciekawości związanej z przestrzenią, historią, opowieściami,
- trening nowych ról,
- rozwój kompetencji multimedialnych.

PRZYKŁADOWY PRZEBIEG METODY:

- ① Wprowadzenie baśniowego nastroju w grupie.
- ② Zbieranie w niewielkich zespołach opowieści, które funkcjonują, np. w rodzinie, u sąsiadów lub wśród okolicznych mieszkańców (wywiady).
- ③ Każdy z zespołów wybiera jedną z historii, przygotowuje jej scenariusz oraz wybiera formę artystycznego przekazu.
- ④ Realizacja artystyczna. Ważna jest czytelna informacja, gdzie w trakcie trwania realizacji uczestniczący mogą otrzymać wsparcie merytoryczne i techniczne.
- ⑤ Prezentacja zrealizowanych historii. (Grupa wspólnie może podjąć decyzję o zaproszeniu publiczności lub prezentacji we własnym gronie).
- ⑥ Wspólna moderowana rozmowa na temat roli historii mówionej w kształtowaniu lokalnej identyfikacji z przestrzenią.

FILM: „Duchy”

<https://www.youtube.com/watch?v=bqMZ-daBd14&t=1s>

LARP / live action role-playing

10

10 NAZWA METODY: LARP / live action role-playing

WAKE-UP! SAMODZIELNIK

WIELKOŚĆ GRUPY: od 10 do 30 osób

CZAS: minimum 2h

MATERIAŁY: tkaniny, kostiumy, przedmioty - artefakty

CELE:

- trening wyjścia z roli,
- wspieranie kreatywnego myślenia, działania i spontanicznego reagowania,
- ćwiczenie współpracy i uważności w grupie.

OPIS METODY:

LARP jest grą, w której uczestnicy wspólnie tworzą i przeżywają opowieść, odgrywając role. To gatunek sztuki partycypacyjnej, spokrewnionej z teatrem improwizowanym, którego cechą wyróżniającą jest przyjęcie przez uczestników równocześnie funkcji reżysera, aktora oraz widza.

PROPONOWANY PRZEBIEG METODY:

- 1 Zespół przygotowujący metodę kreuje odpowiednią liczbę postaci-charakterów i buduje taką narrację, w której znajdują rolę wszystkie osoby uczestniczące. Opowieść może rozgrywać się w czasie realnym lub fikcyjnym (np. historia kryminalna na dworze w XIX w). Budowana jest scenografia.
- 2 Losowane lub przydzielane są poszczególne postaci wraz ze wskazówkami, co do szczegółów ich charakterów.
- 3 Indywidualne budowanie ról: przygotowanie kostiumów, rekwizytów, makijażu itp.
- 4 Rozpoczęcie gry. Larpmaster (mistrz gry) wprowadza uczestników w główne motywy historii, określa przestrzeń i wyjaśnia reguły. Może to zrobić poprzez prezentację, list do uczestników lub w inny sposób. Tylko on zna kompletny scenariusz. Gracze wcielają się w swoje postaci i reagują spontanicznie na przebieg wydarzeń według ich charakterów i charakterystyk. Limitem dla wyobraźni jest tylko konwencja.

Uwagi: Uproszczoną wersją LARP może być RPG (z *ang.* role-playing game)

AKCJA KULINARNA

WAKE-UP!
AKCJA KULINARNA 11

11 NAZWA METODY: AKCJA KULINARNA

WAKE-UP!
SAMODZIELNIK

WIELKOŚĆ GRUPY: od 3 do 30 osób

CZAS: minimum 3 h

MATERIAŁY: miejsce i sprzęt do przygotowania posiłku przez grupę, stół przy którym może usiąść cała grupa

---

CELE:

- działanie w duchu zrównoważonego rozwoju,
- poznawanie gatunków warzyw, owoców i zwierząt hodowanych w najbliższej okolicy,
- poznawanie sposobów przechowywania i przygotowania żywności,
- współpraca w grupie,
- rozwijanie umiejętności zarządzania zasobami,
- ćwiczenie rozmowy z drugim człowiekiem,
- trening podejmowania decyzji,
- radość ze wspólnego działania.

OPIS METODY:

Akcja kulinarna ma na celu zwrócenia uwagi na kulturę żywienia i ekologiczne zasoby w najbliższej okolicy. Intencją jest wykorzystanie do wspólnego gotowania jedynie produktów wyhodowanych w najbliższej okolicy (np. wsi, dzielnicy, miasteczku, lub w odległości, którą możemy pokonać rowerem).

11 AKCJA KULINARNA

WAKE-UP! SAMODZIELNIK

PRZYKŁADOWY PRZEBIEG METODY:

- ① Przedstawienie propozycji akcji, wyjaśnienie jej idei.
- ② Wspólne uzgodnienia dotyczące, np. tematu przewodniego i warunków akcji. Ustalenie terminu i miejsca akcji. Proponujemy wziąć pod uwagę różne warianty żywieniowe (wegetarianizm, weganizm, itd.) i zebrać informacje o przeciwwskazaniach pokarmowych (np. alergiach) u osób biorących udział w działaniu.
- ③ Sprawdzenie dostępnych zasobów. Każdy z uczestniczących może dowiedzieć się wcześniej w domu skąd pochodzą warzywa i owoce używane do przygotowywania posiłków?, co stanowi uprawy przydomowe?, jakie sposoby przechowywania żywności stosuje się w rodzinie?.
- ④ Wyprawa po brakujące produkty w mniejszych zespołach. W zależności od warunków można to zrobić, np. na zasadach wymiany lub wykorzystując wcześniej określony budżet.
- ⑤ Remanent zebranych produktów. Uzgodnienie menu oraz czasu rozpoczęcia wspólnej uczy. Grupa może podzielić się na mniejsze zespoły kulinarne (np. grupy przygotowujące: przystawki, zupę, danie główne, deser, dekoracje stołu, nastrojową muzykę, etc.)
- ⑥ W uzgodnionych ramach czasowych zespoły realizują wcześniej zaplanowane czynności. Ważne jest, aby zatroszczyć się o przepływ informacji, gdyby w procesie nastąpiła potrzeba zmiany wcześniejszych uzgodnień.
- ⑦ Wspólna uczta. Warto zadbać o wyjątkowy wymiar uczy, która jest wspólnym sukcesem całej grupy oraz efektem pracy wszystkich uczestników; każdy coś daje i coś otrzymuje.

UWAGI:

W zależności od stopnia partycypacji grupy, czasu czy posiadanych zasobów możemy rozpocząć realizację metody od różnych etapów.

ŚCIEŻKA TEMATYCZNA

12

WAKE-UP!
ŚCIEŻKA TEMATYCZNA 12

12 NAZWA METODY: ŚCIEŻKA TEMATYCZNA

WAKE-UP! SAMODZIELNIK

WIELKOŚĆ GRUPY: od 3 do 30 osób

CZAS: co najmniej 1 dzień

MATERIAŁY: Mapa okolicy, kompas, GPS, materiały do oznakowania punktów ścieżki, telefon komórkowy.

CELE:

- wytyczenie własnych dróg przez młodzież,
- umieszczenie przez młodzież własnych tematów w przestrzeni,
- trening współpracy w grupie,
- trening podejmowania decyzji w grupie,
- rozwój kompetencji cyfrowych.

PRZEBIEG METODY:

- 1 Pierwszym krokiem jest zaproponowanie stworzenia ścieżki tematycznej.
- 2 Następnie pomysł jest dyskutowany i wspólnie podejmowana jest decyzja (polecamy metody konsensualne). O ile grupa pozostaje przy decyzji przeprowadzenia działania, uzgadniany jest temat/tematy i trasa/trasy, sprawdzane są dostępne zasoby, ewentualnie dokonuje się podział na małe grupy zadaniowe. Wachlarz dostępnych tematów jest nieograniczony. Nawet z pozoru nierealizowalnym pomysłem proponujemy dać możliwość przejścia fazy testowania.
- 3 W zależności od wybranego tematu ścieżki, działania w terenie mogą być poprzedzone zbieraniem informacji o wybranych miejscach.

12 ŚCIEŻKA TEMATYCZNA

WAKE-UP! SAMODZIELNIK

- ④ W ustalonych ramach czasowych grupy realizują wcześniej uzgodnione czynności: wytyczają szlak, wyznaczają i opisują punkty na szlaku, przygotowują mapę trasy, testują trasę.
- O ile trasa znajduje się w obszarze zasięgu sieci internetowej, wytyczone punkty można oznakować kodami QR, z użyciem jednej z dostępnych aplikacji internetowych do tworzenia i odczytywania kodów.
- Ważne jest, aby zatroszczyć się o przepływ informacji, gdyby w procesie nastąpiła potrzeba zmiany wcześniejszych uzgodnień.
- ⑤ O ile grupa nie postanowi inaczej, proponujemy uroczyste otwarcie nowej ścieżki lub zapoznanie społeczności lokalnej i najbliższego otoczenia z jej poszczególnymi etapami. Zadaniem zespołu przygotowującego metodę jest wspieranie merytoryczne i techniczne przebiegu działań na każdym etapie, zapału i motywacji grupy.

UWAGI:

Wytyczając trasę należy dowiedzieć się, do kogo należą tereny, na których mają odbyć się przedmiotowe działania, aby zwrócić się do właściwego podmiotu o uzyskanie zgody na jej oznakowanie.

FILMY 1: „Polana Jahna”- <https://www.youtube.com/watch?v=5I9ypGgzNHY>

FILM 2: „Strong, stronger łobez”- https://www.youtube.com/watch?v=TcLJ_je4nN0&t=97s

WYWIADY WZAJEMNE

13

13 NAZWA METODY: WYWIADY WZAJEMNE

WAKE-UP! SAMODZIELNIK

WIELKOŚĆ GRUPY: optymalnie 3 - 4 osobowe zespoły

CZAS: minimum 3h

MATERIAŁY: telefony komórkowe lub kamery, projektor multimedialny, ekran lub biała ściana

CELE:

- poznanie,
- trening uważności na drugą osobę,
- oswojenie sytuacji, w której można zadać trudne pytania,
- ćwiczenie umiejętności formułowania pytań,
- umiejętność formułowania własnych myśli,
- wspieranie kompetencji multimedialnych.

PRZYKŁADOWY PRZEBIEG METODY:

- ① Wyjaśnienie zadania.
- ② Stworzenie ekip filmowych i przygotowanie sprzętu.
- ③ Przeprowadzenie wywiadów w parach wewnątrz 4-osobowych zespołów, przy założeniu, że każda osoba w grupie raz zadaje pytanie i raz odpowiada na pytanie. Proponowany czas filmików 1-3 min.

Przykładowe tematy wywiadów: *moje mocne strony...?, moje doświadczenie z...?, na co zwracam uwagę w kontakcie z nowo poznaną osobą...?, co mnie motywuje...?*

- ④ Przygotowanie materiału filmowego do prezentacji.
Ważne jest przekazanie czytelnej informacji, gdzie w trakcie trwania realizacji uczestniczący mogą otrzymać wsparcie merytoryczne i techniczne.
- ⑤ Prezentacja nagranych materiałów.

FILM: „Face to face”

<https://www.youtube.com/watch?v=38k5C8o04kg>

141

KOMPLEMENTENTY

14 NAZWA METODY: KOMPLEMENTY

WAKE-UP! SAMODZIELNIK

WIELKOŚĆ GRUPY: B/O, parzysta liczba osób

CZAS: 15 min

MATERIAŁY: kartki i coś do pisania dla każdej osoby.

CELE:

- wzmocnienie,
- wspieranie uważności na drugą osobę,
- trening komunikowania pozytywnej informacji zwrotnej,
- trening przyjmowania pozytywnej informacji zwrotnej.

PRZYKŁADOWY PRZEBIEG METODY:

- 1 Prosimy osoby uczestniczące w metodzie o dobranie się w przypadkowe pary. Można użyć wcześniej metody na tworzenie par, np. losowanie.
- 2 Pary siadają naprzeciwko siebie i przez pewien czas (ok 5 min.) wzajemnie się obserwują, próbując znaleźć w drugiej osobie pozytywne cechy.
- 3 Na specjalnie przygotowanych kartkach każdy zapisuje co najmniej pięć pozytywnych cech (komplementów) o osobie siedzącej naprzeciwko. Można korzystać także z wcześniejszych obserwacji i dotychczasowego doświadczenia z tą osobą.
- 4 Następuje wymiana kartek z komplementami w parach.
- 5 Po zapoznaniu się z ich treścią, osoby w parach mają jeszcze okazję zadać sobie wzajemnie pytania, doprecyzować przekaz i podziękować za informację zwrotną.
- 6 Można zachować kartki z miłymi informacjami na swój temat.

ZATRZYMANE W KADRZE

15

15 NAZWA METODY: ZATRZYMANE W KADRZE

WAKE-UP! SAMODZIELNIK

WIELKOŚĆ GRUPY: do 30 osób

CZAS: ok 30 min

MATERIAŁY: kartki i coś do pisania dla każdej osoby

CELE:

- rekapitulacja zdarzeń
- informacja zwrotna dotycząca przebiegu spotkania/projektu

PROPONOWANY PRZEBIEG METODY:

- 1 Przygotowujemy tyle kartek papieru, ile osób uczestniczy w metodzie. Na każdej kartce rysujemy kadr jak z dawnej taśmy filmowej (można użyć papieru perforowanego).
- 2 Następnie proponujemy grupie chwile skupienia, podczas której przypominamy zdarzenia, które miały miejsce w czasie wspólnych działań (możemy poprosić o zamknięcie oczu).
- 3 Proponujemy, aby każda osoba pomyślała, który z momentów był dla niej najważniejszy, albo najciekawszy, albo zaskakujący, itp.
- 4 Każda z osób zapisuje te właśnie momenty na swojej kartce papieru: zatrzymuje w kadrze.
- 5 Prezentujemy wspólny „film” powstały z zapisanych momentów.

FILM: „Informacja zwrotna”

<https://www.youtube.com/watch?v=iTg42w0wYl4>

16

ZAPALKA

16 NAZWA METODY: ZAPAŁKA

WAKE-UP! SAMODZIELNIK

WIELKOŚĆ GRUPY: do 30 osób

CZAS: do 30 min

MATERIAŁY: pudełko zapalek, naczynie żaroodporne

CELE:

- informacja zwrotna dla grupy,
- pretekst do autorefleksji,
- trening uważności na drugą osobę,
- trening w formułowaniu myśli na forum,
- rozwijanie kompetencji komunikacji i umiejętności słuchania,
- wspieranie uczestnictwa w grupie.

PRZEBIEG METODY:

Metoda na zakończenie dnia, spotkania, projektu.

Przygotowujemy zapaliki i naczynie żaroodporne (dla zabezpieczenia).

- 1 Zapraszamy grupę do kręgu w ciemnym pomieszczeniu.
- 2 Wyjaśniamy zasady:

Po zapaleniu zapaliki każdy ma tyle czasu na wypowiedź ile pali się zapalika.

Pytanie może brzmieć: "Co chciałbyś/chciałaby jeszcze powiedzieć grupie?"

Pudełko zapalek wraz z naczyniem przekazywane jest kolejnej osobie w kręgu.

FILM: „Zapałka”

<https://www.youtube.com/watch?v=k51A587SqyA>

Projekt „Wake-up!” zakładał kreatywne organizowanie przestrzeni w wielu dziedzinach. Często uczestnicy odkrywali swoje talenty lub dzielili się już tymi odkrytymi. Artystyczną pasję rozwijała podczas każdej z wymian na przykład **Zosia Charchan**.

Występy przed publicznością w Boninie były wstępem do realizacji jej pierwszego profesjonalnego teledysku.

FILM: Zosia Charchan w Boninie

<https://www.youtube.com/watch?v=Jn7KJY2dNwo>

FILM: Zosia Charchan „A lot”

<https://www.youtube.com/watch?v=hx574Ls-8ZM>

WAKE-UP!

SAMODZIELNIK

PODSUMOWANIE

Zgodnie z założeniami edukacji pozaformalnej, również w trakcie projektu "Wake-up!" stworzyliśmy młodym ludziom, nieznaną wcześniej jej metod, odpowiednie warunki i przestrzeń. I tak spotkania w międzynarodowej grupie odbyły się w czasie wolnym, poza programem szkolnym, na zasadach pełnej dobrowolności. Zdobywanie wiedzy i umiejętności następowało w sposób nie od razu zauważalny, dostosowany do potrzeb uczestników.

W partnerskich relacjach z prowadzącymi młodzi ludzie sami decydowali, które z zajęć w danym momencie, jako najbardziej atrakcyjne, warte są realizacji. Przedstawiliśmy niektóre z metod, które chcielibyśmy rekomendować. Nie stanowią one nawet ułamka z bogatego, opisanego również w literaturze, zbioru metod edukacji pozaformalnej. Śmiemy twierdzić, że codziennie gdzieś na świecie powstają nowe albo modyfikowane są te znane. Podobnie, jak to działo się w Bonine. Potraktujcie Państwo przedstawione tu metody jako przykład wspaniałej międzypokoleniowej zabawy, podczas której uczestnicy mogą w pełni wykorzystać swój potencjał, aby na jego bazie zdobywać nową wiedzę, doświadczenie i umiejętności, które wykorzystują w różnych obszarach życia.

Jest naszym marzeniem, by również przedstawione filmy i zdjęcia zachęciły Państwa do dalszych samodzielnych poszukiwań i eksperymentowania w dziedzinie edukacji pozaformalnej.

BIBLIOGRAFIA:

- Brzezińska-Hubert M., Gmitrowicz D., Trzy nurty edukacji-jeden cel ostateczny, Europa dla aktywnych, kwartalnik FRSE nr 3
- Coombs P.H.; Ahmed M., 1974, Attacking Rural Poverty: How non-formal education can help?
- Czajka Z., 2011, Gospodarowanie kapitałem ludzkim, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok.
- Fordham P.E., 1993, Informal, non-formal and formal education programmes [w:] YMCA George Williams College
- Hawkins D.R., 1994 „Siła czy moc?” Wydawnictwo Virgo 2010.
- Kolb D., Experiential Learning: experience as the source of learning and development, Prentice-Hall, New Jersey 1984
- Kolaczek B., 2004, Dostęp młodzieży do edukacji. Zróżnicowania. Uwarunkowania. Wyrównanie szans, IPiSS, Warszawa
- Kożusznik B., 2005, Kapitał ludzki w dobie integracji i globalizacji, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice
- Lundvall B. (red.), 2007, National Systems of Innovation: Towards a Theory of Innovation and Interactive Learning, London 1992
- Mikuła B., 2006, Organizacje oparte na wiedzy, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków.
- Mis W. 2007, Kapitał ludzki w gospodarce rynkowej, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Zarządzania i Prawa im. Heleny Chodkowskiej w Warszawie, Warszawa.
- Olędzki J., 1998. Komunikowanie w świecie. Narzędzia, teorie, unormowania, Oficyna Wydawnicza ASPRA, Warszawa.
- Rosenberg M. B., 2009, Porozumienie bez przemocy. O języku życia, Wydawnictwo: Czarna Owca 2016
- Ross J., Ross G., Dragonetti M.C., Edvinsson L., 1997, Intellectual Capital, Macmillan Buisness, London.
- Szucka A., Turek K., Worek B., 2012, Kształcenie przez całe życie, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa.
- Tight M., 1996, Key Concepts in Adult Education and Training, London.

Tuckman B., Dennis A. Abry, Adams M.P., Dennis R. Smith , 2007, Lering and Motivattion Strategies: Your Guide to Succes.

Wojciszke B., 2010: „ Sprawczość i wspólnotowość. Podstawowe wymiary spostrzegania społecznego”. Gdańskie Wydawnictwo Pedagogiczne.

Szkolne Centrum Mediacji, www.pozytywnazmiana.pl/szkolenia/szkolne-centrum-mediacji;

Mediacja rówieśnicza, www.mediacjarowiesnicza.pl.

Mediacje w edukacji, www.mediacja.com.

W kierunku uniwersalnego modelu zarządzania, Fundacja na rzecz Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin–Międzyzdroje. Edukacja formalna i pozaformalna w procesie kształtowania społeczeństwa.

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji: „Uczyć się inaczej. Kompedium wiedzy o edukacji pozaformalnej na podstawie doświadczeń uczestników i uczestniczek programu „Młodzież w Działaniu” 2007 - 2013; http://czytelnia.frse.org.pl/media/FRSE_RAY_wartosc-edukacji_www.pdf

Raport dla UNESCO Międzynarodowej Komisji do spraw Edukacji dla XXI wieku pod przewodnictwem Jacques'a Delorsa.

http://www.unesco.pl/fileadmin/user_upload/pdf/4_Filary_Raport_Delorsa.pdf

Polecamy także strony www:

– oficjalna strona programu Unii Europejskiej Erasmus +

http://ec.europa.eu/youth/index_en.htm- strona Komisji Europejskiej poświęcona młodzieży

<http://europa.eu/youth/>- europejski portal młodzieży

www.eurodesk.pl/- program Komisji Europejskiej dla młodzieży, osób i organizacji pracujących z młodzieżą

<https://erasmusplus.eu/pl/>- platforma wsparcia językowego programu Erasmus +

<https://www.salto-youth.net/>- centrum zasobów informacyjnych Erasmus + dla młodzieży oraz pozaformalnych zasobów edukacyjnych dla liderów i osób pracujących z młodzieżą

www.youthpass.eu/- oficjalna strona Youthpass

<http://www.youthforum.org/>- europejskie forum młodzieży

www.frse.org.pl/- Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji

<http://erasmusplus.org.pl/platforma-upowszechniacza-valor/>- platforma upowszechniająca rezultaty projektów finansowanych ze środków Erasmus +.

WAKE-UP!

WAKE-UP!

SAMODZIELNIK

www.fundacjabonin.org

Publikacja projektu „Wake up!” sfinansowana z funduszy Komisji Europejskiej w ramach programu Erasmus +
Publikacja odzwierciedla jedynie stanowisko jej autorów i Komisja Europejska oraz Narodowa Agencja Programu Erasmus + nie ponoszą odpowiedzialności za jej zawartość merytoryczną.

PUBLIKACJA BEZPŁATNA

